

פרק הנשרפין

דף עו:

נשאר בו כח לעלות ומת חייב, ובע"כ
צ"ל דרש"י לאו דווקא.

1734567

ואלו הנהרגין וכו'

ובבש עליו לתוך המים וכו'

ופרש"י אוחז ראשו וכו' וננער ומת,
ול"צ זכוונת רש"י בחיצת
"וננער". ועי' לשון רש"י חולין (ט"ז. ד"ה
דאשקיל) "שהפנה המים לעצור עליו
וניערוהו" ול"ע.

וכנראה שהוא לשון חניקה וטירוף, עי'
רש"י תהילים (ק"ט כ"ג), וכ"ה
בפרשת זשלח (י"ד כ"ז) "וינער ה' את
מזריו" ופרש"י "ושניק והוא לשון
טירוף", הרי דניער הוא לשון חניקה, וה"נ
המים חונקים וטורפים ואוטמים אותו ועי'
כך מת, וזהו שכתב רש"י בחולין וניערוהו,
דזהו האופן של ההמתה של המים.

וברש"י ז"ק (כ"ז. ד"ה כצט) כתב
"שתקפו שם עד שמת", ול"צ
הול"ל שתקפו "ומת" ומאי "עד שמת".
ובפשוטו היה אפשר לומר דרש"י דינא
קמ"ל דבעינן שזשעה שמת עדיין הוא
כובשו, אבל לו יזייר שכבשו ועדיין לא
מת, והניחו, אלא שאינו יכול לעלות כזר
יותר מחמת החולשה, אין לו דין מצמצם.
אולם אי"ז נכון, דיעוי' צרמז"ס (פ"ג
ה"ט) שכתב "אם כצט עליו מים עד שלא

והנ"מ דברזיה מיבריו

ופרש"י ע"י תחיבה צושט או צלבו,
ומבואר דלרש"י תרווייהו צעי,
שיהיה ע"י תחיבת מחט, ותו שמהיה
התחיבה של המחט צהושט, אבל צצשר
סתם ליכא עדיפותא של צרול וצעי
שיעורא. והקשו החוס' דא"כ אפי' קון
נמי, וע"כ פירשו דצרול צכ"מ שפוגע
ואפי' צצשרו עושה חצורה ויש צכך סכנת
מיתה, ומ"מ צעינן תחיבה וכדאמרין
הנ"מ דצרויה מיצרין, וכ"כ צחי' הר"ן,
וכ"מ מהחוס' הרא"ש עי"ש.

וביישוב דעת רש"י מצינו כמה דרכים.
(א) עי' צשיירי קרבן על הירושלמי שחי'
דקון צעי לכהפ"ח קצת שיעור.
ולכאורה אי"ז יישוב מספיק לרש"י, דהא
רש"י כתב דצכלי עץ צעי' שיש צה מלא
אחיזה, ואילו לפי השיירי קרבן אי"ז
שיעורא דמלא אחיזה אלא סגי בצחות מזה.
(ב) ועי' צערוך השולחן (סי' תכ"ה סעי'
כ"ב) שחי' דצרול שכתבה
החורה לאו דווקא אלא כל דצר המנקב
שיש בו חידוד הוא צכלל צרול, וקרא
אורחא דמילחא נקט.

(ג) ובתו"ח תי' דאף דא"נ דגם קון
בשתוחבו חייב צכ"ש, מיהו
קרא צכלי איירי וכדכתיב ואם צכלי צרול
הכהו, וכן גבי עץ צכלי איירי וכדכתיב אם
צכלי עץ הכהו, וקון לא הוי כלי.

(ד) ויש שביארו עפ"י מה שזיין רע"א
לדברי המרדכי שכתב דקושית
הגמ' צסוגיין דומה להא דמק' הגמ' צצ"מ
מפני מה אמרה תורה מוצמ"ק ישבע, ר"ל
דצדצר תמוה דרשינן טעמא דקרא, ומצואר
דפי' דשאלת הגמ' אינו דס"ד דצעי' נמי
שיעור, אלא דהשאלה היא על הך גופא
מ"ש הא מהא, דאי סגי צצרול צכ"ש אמאי
לא תיסגי נמי צאצן וצעץ צכ"ש, וע"ז
משני שמואל שהצרול ממית צכ"ש, וי"ל
דזהו אף טעם וגדר להגזיה"כ, אצל צעצס
אין הדבר תלוי אלא צצרול ועץ, והיינו
דכיון דצרול כך הוא דרכו שאפשר להרוג
ע"י תחיצה לפיכך לא הצריכה התורה
שיעור, משא"כ צעץ שאינו מצי' שימית ע"י
תחיצה לפיכך הצריכה התורה שיעור,
ולפיכך אף אי משכח"ל עץ שאפשר להרוג
צו אפ"ה צעי שיעורא, דכך הוא הגזיה"כ
דאינו מתחייב צלא שיעור.

בדין אומר למיתה

ובעיקר דין אומר דפטרינן ליה צמכה
שאין ראוי להמית, לכאורה פשוט
דאין הביאור משום דאמרינן דלא מת
מהמכה ידיה, אלא הביאור הוא דחסר

צמעשה רציחה ידיה, דכיון דאין ראוי
שלא הרציחה ממכה זו, אין עשייתו עשייה
דמעשה רציחה, וכן נראה מוכח מהא
דהרמב"ם (פ"ג רוצח) הצריך פסוק מיוחד
לאומד דהספץ שהכה צו, ולמקום המכה,
וכח ההכאה וכח הנהרג עי"ש, ואי צלי
אומד אמרינן דלא מת מחמת המכה,
פשיטא דצריכין אומד על הכל ולמה צריך
פסוק מיוחד על כל דבר ודבר, וכבר
הצריך צזה צספר אהלי ישועה על צ"ק
(ס' מ"צ), והציא עוד ראייה מדברי
הירושלמי דאיציעיא אם יש דין קלצד"מ
צהמית צלי אומד, ואם נאמר דצדליכא
אומד לא מת מחמת מכה ידיה, ודאי אין
שייך צזה קלצד"מ, אלא צע"כ ודאי הוא
מת מכוחו ורק דחסר צהמעשה רציחה.
אלא דיל"ע צזה מלשון רש"י צ"ק (נ):
שכתב "ואם אין ראוי לא ישלם שמחמת
חולשותו של זה ורכותו נחצל" ודו"ק.

ועי' צאצהא"ז (פי"צ נו"מ הי"ט) שהציא
מש"כ הרמב"ם (פ"א חו"מ הי"ח)
שהטענה של המזיק והחובל הוא "לא היה
צו כדי להזיק וכמו אונס אני", משמע
דטעם הפטור הוא משום דין אונס, וכ"כ
היש"ש פרק החובל (ס' ל"ח) דהוי אונס
דהשטן מקטרג צשעת הסכנה. ויל"ע
דצדריו והא צניזקין חייב אפי' צאונס. וצ"ל
דהוא גזיה"כ דחשיב אונס כיון דאין ההזיק
ראוי להיות אף שאין זה אונס ממש עי"ש
צאריכות.

רישא רבותא קמ"ל

אע"ג דלאו איהו דחפו

פרש"י ¹²³⁴⁵⁶⁷אלא שגפול מעצמו וכו', פי' אף שגפול מאליו ואך דמנע את הנלחמו ומסבירא ל"ה רציחה כלל, קמ"ל דהו"ל רוצח, וזהו דינא דמנמנא, דאע"ג דעצם ההמתה נעשית ע"י המים או האש והוא אך מונע ממנו שלא ירים ראשו מן המים ונמנא לכאורה דהוא אינו אלא גורם, מ"מ חייב דרחמנא אחשביה מעשה והו"ל רוצח, ע"י להלן מש"כ בגדר חיובא דמנמנא.

והנה מצואר מהגמ' דאם איהו דחפו פשיטא יותר דחייב. ויש להסתפק בגוונא דדחפו וגם נמנמו שם אם הוא מעשה ממש ולא צעין לחידושא דמנמנא, והיינו דמכרפינן הדחיפה והנמנאם כחד מעשה וחשיב כמי שהניחו במקום שא"י לעלות משם, או דילמא דגם בזה צע"י לחידושא דמנמנא ורק דהוי רבותא טפי דחייב משום מנמנא אעפ"י דלאו איהו דחפו, ונפק"מ לענין נזקין אליבא דר' אחא דפטור זה מנמנא.

ולכאורה ראה מדברי הרמב"ם (פט"ז איסור"ז הי"ב) שכתב "הרי שכתב את האדם וכו' או שהושיבו במים עד שביטל ממנו אברי תשמיש אינו לוקה וכו'", ופי' הגר"א (אהע"ז סי' ה' ס"ק כ"ט) דפטור משום מנמנא, וצפשוטו משמע שהושיבו שם צידים ואפ"ה כתב הגר"א דפטור משום מנמנא, הרי להדיא דגם מעשה צידים צע"י לחידושא דמנמנא.

ועי' בספר אהלי ישועה (סי' ל"ו ס"ק ה') שציאר דברי הרמב"ם צאופ"א, דע"י המים והשלג נפסק איברי התשמיש בממילא וזכה"ג לא חשיב צידים, ולפיכך צע"י לחידושא דמנמנא. ועי' בתוס' לקמן (ד"ה סוף) דלכאורה נחלקו תוס' והרא"ה בזה עי"ש.

סיפא רבותא קמ"ל אע"ג דדחפו

ביון דיכול לעלות פטור

ופרש"י אדם אחר כיוצא בזה ושעה גרמה לו, פי' דרש"י סובר דאי היה יכול לעלות בפועל, מאי קמ"ל פשיטא דפטור, דהא נמנא דהשהייה שלו במים היא שגרמה למיתה ואיהו קטיל נפשיה ופשיטא דפטור, אלא צע"כ מיירי דלצסוף לא היה יכול לעלות משם דאירע מקרה דשעה גרמה לו שנמנא סביב אה"כ ^{גמ' דאירע} שלא יכול להרים ראשו וכגון שאירע אזה מכשול, אפ"ה כיון דמחמת הדחיפה לא היה ראוי לו למות, ואך מחמת שנשאר בחוף המים - ונמנא סביב - לא יכול היה לעלות, לפיכך פטור, והטעם פרש"י "דלא עביד שיעור מיתה", והיינו מיסוד הדין של אומד.

אולם יעוי' ציד רמ"ה שכתב "כיון שיכול לעלות משם ולא עלה פטור דלאו גיריה ידיה אהנו ביה", ומלשונו משמע דפטור דווקא אם יכול היה לעלות בפועל, וזהו שכתב דטעם הפטור הוא משום דלאו גירי ידיה נינהו והיינו דאין המעשה